

ΚΟΡΙΝΝΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΔΑΜΠΡΟΣ ΕΝΥΑΛΗΣ

Συνδρομή ετησια: Έν' Ελλάδι πρ. 8. έν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 12.—Ἐκαστον φύλ. τιμᾶται λ. 10.—Γραφίον Κο-
ρίννης, έν τῇ τοπ. τῆ: Κορίννης.—Αί τῷ περιοδικῷ ἀφορῶντα ἐπιστολαί διευθύνονται πρὸς τὴν ἀκοήτην.

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΙΩΤΗΣ

ΛΑΖΑΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΣ

Θαυμάζομεν τὸν Μισούλην καὶ τὸν Τομπάζην, τὸν Σαχτούρη καὶ τὸν Ἀποστόλην, τὸν Τσαμαδὸν καὶ τὸν Κριεζῆν, τὸν Κανάρην καὶ τὸν Πιπίνον ὡς καὶ τινὰς ἄλλους ναυμαχοῦς τοῦ ὑπὲρ ἀναστάσεως τοῦ γένους ἡμῶν ἱεροῦ ἀγῶνος, οὐδέποτε ὅμως ἐτυχεν ἴσως ἀφορμὴ νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἐπ' ἴσης, ὡς αὐτοί, ἄξιος θαυμασμοῦ, ἀνὴρ ἐν ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς ναυμαχίαις μετ' ἀπαρμιλλοῦ ἀνδρίας ἀγωνισθεὶς, ἀνὴρ ὡς παράφορος τότε παρὰ τοῦ συναγωνιστῶν του θεωρούμενος ἕνεκα τῆς ἀπαρδειγματίστου αὐτοῦ τόλμης. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶνε ὁ ἐξ Ἰδρας Λάζαρος Παναγιώτας, οὗ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα οἱ πλείστοι ἐξ ἡμῶν τῶν νεώτερων, τῶν μόνων περὶ τοῦ ἐνεστῶτος μεριμνῶντων, ἀγνοοῦσι.

Δυστυχῶς ὀλίγαι περιστάσεις βιογραφικαὶ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου πληροφορίαί, καὶ αὗται δὲ οὐχὶ τόσῳ σαφεῖς. Σὺν τῇ ἐξαφανίσει τοῦ κλέους, ὅπερ δικαίως προσῆκεν αὐτῷ, ἐξηφανίσθησαν καὶ αἱ περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις, ἐξ ὧν μόνον λείψανά τινὰ ἐναπελείφησαν. Τὰ λείψανα δὲ ταῦτα, δίκην μελίσης πυρσυναγαγῶν, ἐκτίθημι ἐνταῦθα.

Ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἀκριβῶς ἐγεννήθη ὁ Παναγιώτας, εἶνε ἀγνώστος· ὑπέργηρός τις μοναχός, ἐν τῷ ἐν Παλαμιδᾷ τῆς Ἰδρας παρεκκλησίῳ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης μονάζων, ἀνεψιός δὲ τοῦ ἥρωος τυγχάνων, διατείνεται ὅτι οὗτος ἐγεννήθη ἐν Ἰδρα περὶ τὸ 1760 ἐκ πατρὸς μὲν Σπαρτιάτου τὴν πατρίδα καὶ μυλωροῦ τὸ ἐπάγγελμα, ἐκ μητρὸς δ' Ἰδραίας, τῆς περιφήμου Χοιτροπαναγιώτας.

Ἡ γυνὴ αὕτη, πελωρία τὴν ἀναδρομὴν τοῦ σώματος, διεκρίνετο διὰ τὴν μεγάλην καὶ σπανίαν ἀληθῶς εἰς γυναῖκα ἀνδρῖαν της, ἣν κατὰ δὴλον ἐποίει εὐθὺς ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ ἀγέρωχον τοῦ προσώπου, τὸ βλοσυρὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὸ ὅλως ἀνδρικὸν βᾶδισμά της. Ἐν αὕτῃ ἔζη κατὰ τὸν μέγαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, οὐδεμίαν ἀμφιβολία ὅτι θὰ ἐλάμβανε μέρος εἰς αὐτὸν καὶ θὰ ἐδοξάζετο ὡς ἡ πολυάκινος Μπουμπουλίνα. Λέγω δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ μὲνος ἐπὶ τινος γεγονότος, συμβάντος κατὰ τὸ 1790. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ μετὰ στολίσκου τότε παραπλέων τὸ Αἰγαῖον πειρατῆς Γουλιέλμος Μαλτέζος ἀπεφάσισε μετὰ τοῦ Λάμπρου Κατσῶνη καὶ τοῦ κλέπτου Ἀνδρούτσου, ἀγοντος 500 Ἀλβανούς,

νὰ λεηλατήσῃ τὴν Ἰδραν. Πρὸς τοῦτο δ' ἀπεπειράθη νὰ ἀποβῇ ἴσχυα τινὰ μετ' αὐτῶν εἰς τινὰ τοποθεσίαν τῆς νήσου κλοῦμι τοῦ Κρίταμη καλουμένην καὶ συνισταμένην ἐκ χαράδας, ὑπὸ ἀποκρήμων βράχων περιβαλλομένης. Ἄλλ' οἱ Ἰδραῖοι, ὠχυρωμένοι ὄντες ἐν τῇ ῥηθείσῃ τοποθεσίᾳ, ἐματαιώσαν διὰ γενναίας ἀντιστάσεως τὴν σχεδιασθεῖσαν ἀπόβασιν. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον ἡ Χοιτροπαναγιώτα, καθ' ὅσον ἐνοπλος ἀνεστρέφετο ἐν τῷ ὀμίλῳ τῶν μαχητῶν μετὰ μεγάλου τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, παρακελεύουσα καὶ ἐνθαρρύνουσα αὐτοὺς διὰ τοῦ παραδείγματός της, συνάμα δὲ ἀκαταπαύστως πυροβολοῦσα κατὰ τῶν ἐπιδρομέων.

Τοιαύτης μητρὸς ἄξιον τέκνον ὑπῆρξεν ὁ Λάζαρος Παναγιώτας, ὅστις καὶ κατὰ τὸ πελωρίον ἀνάστημα, καὶ κατὰ τὴν μορφήν, καὶ κατὰ τὴν ἐν γένει ὄλως ἀκανόνιστον κατασκευὴν τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὴν καρδίαν ὁμοιάζεν αὐτῇ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ὡς ἐπώνυμον παρὰ τῶν συμπολιτῶν του ἔλαβεν. Ἐκπλήσσεται τις ἀληθῶς ἀκούων τοὺς γνωρίζαντας αὐτὸν ἄνδρας περιγράφοντας τὰ κατ' αὐτόν. Οἱ μὲν ἐκθειάζουσι τὸ γιγάντειον παράστημα του καὶ τὴν σωματικὴν ῥώμην του, ἥτις ὡς ἐκ τῆς σκληραγωγίας εἶχε κατακτήσει μυθώδης, καὶ παριστῶσιν αὐτὸν ὡς ἕτερον Ἡρακλέα ἢ τοῦλάχιστον Αἰάντα Τελαμωνίων, διὰ τοῦ ὄγκου μόνου τοῦ σώματος του δυνάμενον νὰ ἐνσπείρῃ παντὶ τρόμον· ἄλλοι ὅτι εἶχε μύστακα πυκνὸν καὶ μέγαν, ὄμμα σταθερὸν καὶ ἀγριωπὸν, ἐπισκιαζόμενον ὑπὸ πυκνῶν ὀφρῶν, καὶ φωνὴν βροντώδη καὶ μακρὰν ἀντηχοῦσαν καὶ ἄλλοι ὅτι καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους εἶχεν ἀνοικτὸν τὸ λάσσιον αὐτοῦ στήθος καὶ ὅτι τὸ πρόσωπόν του ἦτο ἀείποτε ἡλιοκαυμένον, σοβαρὸν, σκυθρωπὸν, ἀληθῆ τέλος θαλασσινὸν ἀνδρᾶ ἐμφαίνον.¹

Ὁ Παναγιώτας ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐνεκολπώθη τὸ τοῦ ναύτου ἐπάγγελμα, οὐδόλως δὲ τὴν ἀνέχειαν τοῦ πατρὸς εἰς τὰ σχολεῖα φοιτήσας. Ἀφόβως πρὸς τὰς τρικυμίας παλαίων, ἀγογγύστως εἰς τὰς ναυτικὰς κακουχίας ἐγκαρτερῶν καὶ ἀκριβῶς καὶ τιμίως

1. Παρὰ δύο γερόντων ναυτικῶν, ὑπὸ τὸν Παναγιώταν ὑπηρέτησάντων, ἤκουσα, ὅτι οὗτος πολλάκις ἐνεβάπτειν ἐν τῷ πρὸς ἄλειψιν (παλάμισμα) τοῦ πλοίου προωρισμένῳ ἀλείμματι τεμάχια ἄρτου καὶ ἔρωγεν. Παράδοξος στομαχος!

τό καθήκον του εκπληρών, ταχέως προήχθη εκ ναυτοπαιδός εις ναύτην, εκ ναύτου εις πρεσβύτερον,¹ εκ πρεσβύτου εις ναυκλήρον και εκ ναυκλήρου εις πλοίαρχον, προσληφθείς ως τουούτος εις τὸ πλοῖον τοῦ αἰοιδίμου Δημ. Τσαμαδοῦ, ὄνπιστότατα ὑπηρετήσεν.

Ὅτε κατὰ τὸ 1821 ἐξεργάγη ἡ Ἑλλ. ἐπανάστασις, ὁ Παναγιώτας διετέλει ἐν Ἰδρα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ νῆσος αὕτη ἦν ἀνάστατος, διότι ὁ πλοίαρχος Ἀντώνιος Οἰκονόμου, συγκεντρῶσας περὶ ἑαυτὸν πολλοὺς ἀέργους ναύτας, εἶχεν ἀναλάβει, τῇ συνδρομῇ αὐτῶν, διὰ στάσεως τὴν τοπικὴν διοίκησιν, καὶ ἐφορολόγει καὶ ἐγλεύαζε τοὺς οἰκοκυραίους, οἵτινες ὁμολογουμένως ἦσαν οἱ μόνοι ἱκανοὶ νὰ διευθύνωσιν ἀφιλολοκρῶς τὴν ἐπανάστασιν. Διὸ σκέψις ἐγένετο τότε περὶ συλλήψεως καὶ ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἰδρας, πρὸς τοῦτο προσνηχθήσιν τρισὶν ἄλλοις τολμητικαῖς καὶ ὁ Λάζαρος Παναγιώτας, ὅστις γενναίως μετ' αὐτῶν ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ ἐν τῷ διοικητηρίῳ ὠχυρωμένου Οἰκονόμου. ἐτραυματίσθη παρ' αὐτοῦ, ἀφελὲς οὕτως ἄλλοις τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ τολμήματος.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἰαθείς ὁ Παναγιώτας ἔσπευσε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν περὶ τῶν ὄλων ἀγῶνα δι' ὃ ταχθεὶς ὑπὸ τὸν ναύαρχον τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐξέπλευσε μετὰ τῶν συμπολιτῶν του πλήρης ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ.

Ἐάν ἀναγνώσωμεν τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν ναυμαχιῶν, θέλομεν παρατηρήσει ὅτι εἰς τὰς πλείστας τῶν ναυμαχιῶν, ἵνα μὴ εἴπωμεν εἰς ὅλας, παρέστη ὁ Παναγιώτας. Παντοῦ ἔτρεχεν ὁ ἦρωας, ἐπέχων, ὡς ἕτερος Αἴας, τὴν ὁρμὴν τῶν πολεμίων. Ἐπὶ τῆς πρύμνης τῆς νῆδος αὐτοῦ καθήμενος, μετ' ἀταραξίας ἤκουε τὰς περὶ αὐτὸν συριζούσας σφαιρας, ἅς πρὸς οὐδὲν ἐλογίζετο. Ἐπεθύμει, φαίνεται, ν' ἀποθάνῃ τὸν γλυκὺν ὑπὲρ πατρίδος θάνατον, ὡσεὶ προοιωνιζόμενος τὸ ποτήριον τῶν πικριῶν, ὅπερ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς ἔμελλε νὰ πῖν.

Ὁ Παναγιώτας εἰς ὅλας τὰς ναυμαχίας ἠγωνίζετο ὡς πλοίαρχος, διοικῶν τὸ πλοῖον τοῦ Δημητρίου Τσαμαδοῦ. Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον δὲ τοῦ 1822, πολιορκουμένου τοῦ Μεσολογγίου στενωῶς διὰ ξηραῆς τε καὶ θαλάσσης, διωρίσθη μοίραρχος καὶ, παραλαβὼν μετ' ἑαυτοῦ πέντε πλοῖα² ἀφίκετο εἰς Μεσολογγίον, ἐνθα ναυμαχίᾳς πρὸς τὰ πολυάριθμα τουρκικὰ σκάφη ἠνάγκασεν αὐτὰ ν' ἀποσυρθῶσιν ἐν κακῇ καταστάσει ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου. Τὴν κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην ἀνδρίαν καὶ δεξιότητα τοῦ ἀνδρὸς ἐθαύμασεν ὁ ἐν Μεσολογγίῳ τότε ἀείμνηστος Α. Μαυροκορδάτος, ὅστις καὶ ἔγραψε περὶ τούτου ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Λάζαρον Τζαμαδόν, ἐν ἣ οὐκ ὀλίγα ἐγκώμια ἐπεσώρευε τῷ Παναγιώτῃ.

1. Οἱ πρεσβύτεροι ἐξετέλουν χρεὴ προώρως, πηδαλιούχου καὶ ἐν γένει ὀδηγοῦ τοῦ πλοίου.

2. Πλοῖαρχοὶ τῶν πλοίων τούτων ἦσαν ὁ Γ. Σαχταύρης, Δ. Μαστρογιάννης, Σάββας Ἀνδρέου, Ἀθαν. Δ. Κριεζῆς καὶ Ἰω. Μαρούκας.

Οὐ μόνον δὲ κατὰ θάλασσαν ἠρίστευσεν ὁ ἀνὴρ ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηρὰν τῇ 3 Ἰουλίου 1824, πολεμήσας εἰς τὰ καταστραφέντα Ψαρά πρὸς ἐκδίκησιν καὶ ἱκανοποίησιν τῆς καταστροφῆς τῶν, ἐπετέλεσε θαύματα ἀνδρίας, πληρωθεὶς μάλιστα βαρέως.

Τόμοι ὅλοι θ' ἀπητοῦντο, ἐὰν ἐπεχειροῦν ν' ἀπαριθμηθῶ τὰς ναυμαχίας, εἰς ἅς ἔλαβε μέρος ὁ Παναγιώτας. Διὰ τοῦτο παρατρέχω αὐτάς. Ἐρωτήσατε ὅμως, ἀν ἐπιθυμήτε, ἀναγνώσται, τοὺς ὀλίγους ἐπιζῶντας ναυμάχους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ σᾶς εἴπωσι, πῶς ἐν αὐταῖς ἠγωνίζετο ὁ παρ' ἡμῶν λησμονηθεὶς ἦρωας. Παρ' αὐτῶν, ἀνεξαιρέτως πάντων, θέλετε μάθει, ὅτι πρῶτος ἐφορμῶν εἰς τὸ μέρος, ἐνθα πυκνότερα ἠγειρόντο τὰ νέφη τοῦ καπνοῦ, ἔσχατος ἀπῆρχετο, δαφιλεῖς τὰς τῆς νίκης δάφνας πρὸς τὸν ναύαρχον κομίζων. Παρ' αὐτῶν ἐπ' ἴσης θέλετε μάθει ὅτι ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων πλοίαρχων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τρεῖς ἦσαν οἱ κράτιστοι καὶ οἱ τὰ μέγιστα διαπραξάντες, ὁ Κριεζῆς, ὁ ἐκ Σπετσῶν Λεμπέσης καὶ ὁ Παναγιώτας.

Τὴν ἀνδρίαν τοῦ Παναγιώτα καὶ αὐτοὶ οἱ Εὐρωπαῖοι ἐθαύμασαν. Ὁ Emerson μάλιστα γράφει περὶ αὐτοῦ τάδε: «Ὁ πλοίαρχος Παναγιώτας, ἀνὴρ δυσκίνητος καὶ κακῶς κατεσκευασμένος, ἐθεωρεῖτο γενναίως παρὰ τοῖς Ἰδραίοις ὡς παράφορος ἕνεκα τῆς πτόλμης, ἣν ἀνέπτυσεν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις. Ὁσάκις ἐβλεπον πλοῖον μεμονωμένον καὶ προπορευόμενον τῶν ἄλλων, ὁσάκις τοῦτο προσεπάθει νὰ κατασκοπεύσῃ τὸν ἐγθρόν ἢ νὰ συμπλακῇ μετ' αὐτοῦ, ἦσαν πάντοτε βέβαιοι ὅτι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο ἦτο τὸ τοῦ Παναγιώτα καὶ ὁσάκις ὁ Μιαούλης εἶχεν ἀνάγκην ἀνδρὸς δεδοκιμασμένης ἀνδρίας, πάντοτε εἰς αὐτὸν προσέφευγεν.»¹

— Ἐνθυμῆσθε τὸν Λάζαρον Παναγιώταν; ἠρώτησά ποτε τὸν ἐκ Ψαρῶν ἐπιζῶντα ἀγωνιστὴν Δ. Νικολάραν.

— Τὸν ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλά, παιδί μου, μοὶ ἀπήντησε. Νομίζω ὅτι ἔχω ἐμπρὸς μου τὸν γίγαντα ἐκεῖνον.

— Καὶ τί εἶδους ἀνθρώπος ἦτο;

— Ἦτο ὁ γενναίτερος καὶ ὁ καλλίτερος τῶν πλοίαρχων. Γίγας κατὰ τὸ σῶμα, γίγας κατὰ τὴν καρδίαν. Ἐπραξε τόσα, ὅσα ὀλίγοι ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν ἔπραξαν. Ὡς λέων ἐπιπτεν εἰς τὴν φωτιά. Ὁ ναύαρχος Ἀποστόλης ἠγάπα καὶ ἐξέτιμα αὐτὸν περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς πλοίαρχους· συχνὰ δὲ με ἔστειλε καὶ τὸν προσεκάλεον νὰ συμπάγωσι. Δυστυχῶς ὅμως ὅλα τὰ ἔργα του ἐλησμονήθησαν, αὐτὸς δὲ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1831 ὡς ἐπαίτης ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Σύρου, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ νοσηλευθῇ εἰς τὴν ἐν Ἰδρα οἰκίαν του.»

Ταῦτα μετ' ἀσθενοῦς φωνῆς λέγων ὁ γέρον πολέμιος ἐδάκρυσεν· ἐδάκρυσεν δὲ καὶ ἐγὼ μετ' αὐτοῦ.

1. Tableau de la Grèce en 1825, ou récit des voyages de M. S. Emerson etc. traduit de l'anglais par Jean Cohen p. 154.

Ἄλλοίμονον! Εἰς νοσοκομεῖον ἐπέπρωτο νὰ προσφύγῃ, δι' ἔλλειψιν καὶ αὐτῶν τῶν τῆς νοσηλείας μέσων, καὶ ν' ἀποθάνῃ ἐν αὐτῷ ὡς ὁ ἀσθενέστερος τῶν πολιτῶν εἰς τῶν κλεινοτέρων ἐλευθερωτῶν τῆς πατρίδος! οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ νὰ κηδευθῇ καὶ νὰ ἐνταφιασθῇ οὐχὶ δημοσίᾳ δαπάνῃ ἀλλ' ἐράτῳ τοῦ Δημητρίου Μιαούλη καὶ τινῶν ἄλλων Ἰδραίων! Ὡραία ἀληθῶς ἀνταμοιβὴ τῶν ἄθλων του!

Ὁ Παναγιώτας ἦτο ἀνὴρ εὐθύς, ἀπλοῖκός, φιλαλήθης, τίμιος καὶ μισῶν τὴν κολακείαν· ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἦτο ἀνὴρ ἔχων ὅλα ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, ἅτινα ἐκέκτητο ἡ ἐνδοξία τοῦ 1821 γενεά. Οὐδὲν παρὰ τοῦ ἔθνους ἀπῆτησέ ποτε, διότι ἔφρονει ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔπραξεν ὄφειλε νὰ τὸ πράξῃ· ἀλλὰ τὸ ἔθνος ἔπρεπε, νομίζω, νὰ μεριμνήσῃ καὶ περὶ αὐτοῦ, πενομένου.

Ἐν τοῖς πρώτοις κοπιήσας ὁ ἀείμνηστος, ἐκ τῶν πρώτων ἔπρεπε ν' ἀνταμειβθῇ, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐπένετο· «τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν»².

Ὁ Παναγιώτας ἀπέκτησε τέσσαρα τέκνα, ἐξ ὧν δύο ἄρρενα καὶ δύο θήλεα. Ἐκ τῶν ἀρρένων τὸ μὲν ἐν, Γεώργιος καλούμενον, ἐφρονεῖτο ἐν τινὶ ναυμαχίᾳ, γενομένη κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1826, πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κινδυνεύοντος Μεσολογγίου, τὸ δ' ἕτερον, Δημήτριος καλούμενον, ἐπνίγη παρὰ τὸν Καφηρέα. Ἐκ δὲ τῶν θηλέων τὸ ἐν μόνον, χήρα ἀπλοῦ ναυτοῦ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τυγχάνον, ἔζη μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν Πόρῳ, μεγάλως κατατρυφόμενον ὑπ' ἀνεκδιηγήτου περιείας.

ΑΝΤ. Α. ΜΙΑΟΥΛΗΣ.

Ο ΛΕΥΚΑΤΑΣ

Εἶν' ὁ Λευκάτας κάτασπρος ἀπὸ τὰ γηρατεῖα,
Εἶν' ὁ Λευκάτας σοβαρός, ὡς εἶν' ἡ ἐρημία!
Ὅτ' ἡ ποιήτρια Σαπφῶ ἔπεσε πρὸ ποδῶν του,
Ἄπὸ συμπάθειαν κι' αὐτὸς ἔκλινε τὸν λαϊμὸν του.

[ΒΑΛΛΑΔΗΤΗΣ Στρουφ. Γ']

Παραπλέοντες τὴν νῆσον Λευκάδα, πρὸς μεσημέριαν πάντοτε διευθυνόμενοι, δὲν θὰ βραδύνωμεν νὰ καταλήξωμεν εἰς ταπεινὸν μὲν, ἀλλ' ἀπότομον βράχον, οὐτινος ἡ κορυφή, κυρτουμένη ἀνεπαισθήτως, ἀπονεύει πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ βράχος οὗτος εἶναι τὸ παρ' ἀρχαίοις καὶ μεταγενεστέροις πολύκροτον Ἀκρωτήριον, ἐφ' οὗ ποτε ἀνυψούτο περικαλλὲς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐξ οὗ ἐκρημνίζοντο οἱ ἀπηλπισμένοι ἐρασταί. Ἐκαλεῖτο δὲ ὑπ' ἄλλων μὲν Λευκὰς πέτρα, καὶ ὑπ' ἄλλων Λευκάτας, λαβὼν τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τίνος ἐντεῦθεν κρημνισθείσης νεάνιδος Λευκάτης, ἡ πιθανώτερον ἀπὸ τῆς διακρινούσης αὐτὸν λευκότητος.

Τὸ ἐπ' αὐτοῦ φημιζόμενον Ἄλμα ἦτο τόπος τις ἀπόκρημνος, ἐξ οὗ, πηδῶντες οἱ ἐρασταὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἠλπίζον νὰ εὐρωσι τὴν θεραπείαν

2. Πρὸς Τιμόθεον β' ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου II, 6.

τοῦ πάθους των. Πολυάριθμοι ὑπῆρξαν οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι, καίτοι ὀλίγων διεσώθησαν τὰ ὀνόματα. Ἐξ αὐτῶν ἄνδρες μὲν ἀριθμοῦνται ὁ ὑπὸ Πλουτάρχου ἀναφερόμενος Φόβος, ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Κέφαλος, ὁ ἐξ Ἐπιδάμου Ἰππομέδων, ὁ κωμικός Νικόστρατος, ὁ ἱαμβογράφος Χαρίνος, Λευκαλίων τις, Νηρεὺς ὁ Καταναῖος, Βουλαγόρας ὁ Φαραγορίτης, ὁ ἐκ Βουθροποῦ Μάκης, καὶ ἄλλοι, γυναῖκες δὲ μνημονεύονται ἡ εἰρημένη νεάνις Λευκάτα, ἡ βασίλισσα τῆς Καρίας Ἀρτεμισία, ἡ ἐξ Ἀμισσοῦ Ῥοδόπη, Καλύκη τις, καὶ ἡ πάντων διασημοτάτη Σαπφῶ ἡ ποιήτρια, ἐξ ἧς καὶ ὁ βράχος ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων Πήδημα τῆς Σαπφῶς ἐπεκλήθη (Salto di Saffo).

Ἡ ὀλεθρία αὕτη πρόληψις, ἥτις καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὀμήρου λέγεται προγενεστέρα, ἔλκει τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς ἱαματικῆς δυνάμεως, ἣν ἀπέδιδον εἰς τὸν ἐκεῖ λατρευόμενον Ἀπόλλωνα. Οἱ ἱερεῖς τοῦ θεοῦ τούτου εὕρισκον συμφέρον νὰ διηγῶνται εἰς τὸν λαὸν ἐπιχωριάζοντά τινα μῦθον, τὸν ὁποῖον ἡ δεισιδαιμονία καὶ ἡ ἀμάθεια προσεδέχετο ὡς θεῖον ἀπόφθεγμα— «Ὅταν ἡ Ἀφροδίτη, ἔλεγον, ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ ἀγαπητοῦ τῆς Ἀδωνίδος, πρώτη αὐτῆς φροντίς ἦτο νὰ ζητήσῃ τὸ πτώμα του, ἵνα παρηγορηθῇ, βρέχουσα αὐτὸ μὲ τὰ δακρυά της. Περιελθούσα δὲ ματαίως πολλὰς χώρας, ἔφθασε τέλος καὶ εἰς τὸ ἐν Κύπρῳ Ἄργος, ὅπου καὶ τὸ εὖρεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἑουθείου Ἀπόλλωνος. Τοῦτο, οὐ μόνον δὲν ἐπράυνεν, ἀλλὰ καὶ ὑπερηύξησεν ἐπὶ μᾶλλον τὸ πάθος της, ὡστε παραδοθεῖσα τέλος εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς θεοῦ τῆς ἱατρικῆς, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ φάρμακον τῶν δεινῶν της. Ὁ θεὸς εἰσακούσας, τὴν ἔφερεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκάτα, καὶ τὴν διέταξε νὰ κρημνισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν· τούτου δὲ γενομένου, ἠσθάνθη πάραυτα ἑαυτὴν τοῦ πάθους ἀπηλλαγμένην—». Τὸν μῦθον τοῦτον οἱ δεισιδαίμονες, παραδεχόμενοι ὡς θεῖον ῥῆμα, ἠθέλησαν ν' ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ἀπίστευτον εἶναι μέχρι τίνος φθάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν δυστυχῶν ἐραστῶν, οἵτινες ἤρχοντο πολλαχόθεν ζητοῦντες ἐνταῦθα τὴν θεραπείαν τῶν δεινῶν των. Ἐξετίθεντο δὲ εἰς τὸν κίνδυνον, ἀφοῦ πρῶτον προσέφερον τῷ θεῷ θυσίαν, καὶ ἀναθήματα, καὶ δεήσεις. Μετὰ πολυχρόνιον ὅμως πείραν συνετισθέντες οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠθελον νὰ ῥιψοκινδυνεύωσι πλέον, εὐχαριστούμενοι νὰ ῥίπτωσιν εἰς τὴν θάλασσαν ποσότητὰ τινα ἀργυρίου ἀπὸ τὸν τόπον, ὅθεν πρότερον ἐκρημνίζοντο.

Ἀλλὰ τοῦ δαιμονίου τούτου βράχου ἡ δύναμις δὲν περιορίζετο ἕως ἐδῶ. Ἦτο προσέτι ἔθιμον παρὰ Λευκαδίοις νὰ κρημνίζωσιν ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἕνα καταδικῶν, φρονοῦντες ὅτι ἐπισωρεύουσιν εἰς τὴν κερφήν του πάσας τῶν ἄλλων τὰς ἀνομίας καὶ ἐξιλεόνουσι τὸ θεῖον. Προσῆπτον δὲ αὐτῷ πτέρυσσας τεχνιτὰς καὶ ὄρνεα παντοδαπά, δυναμένα ν' ἀνακουφίζωσι τὸ πῆδημά του,

κάτωθεν δέ, παρά τῆ ἀκρᾶ, ἴσταντο κυκλοειδῶς πλοῖα καὶ πλῆθος ἀνθρώπων, ἐτοιμῶν νὰ τὸν προσδεχθῶσιν, οἵτινες, ἂν ποτε ἤθελον σώσει αὐτὸν, ἠλευθέρουν τῆς καταδίκης, ἀποπέμποντες τῶν Λευκαδίων ὀρίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων δὲν τῷ συνεχωρεῖτο πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ.

Ἐπὶ τοῦ Λευκάτα παρὰ τῷ Ἄλματι ἔκειτο καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις κατὰ τοὺς μυθικοὺς χρόνους δὲν ἦτον ἄλλο, εἰμὴ κωφάλα δένδρον, ἢ ταπεινὴ καλύβη, ὡς καὶ πάντες οἱ ἐν Ἑλλάδι ἄλλοι, κατὰ τὴν νηπιώδη ἐκείνην ἐποχὴν. Ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ὅμως φαίνεται ὅτι ἀνωκοδομήθη ὑψηλότερος ὑπὸ τινος Ζακυνθίου, καλουμένου Λευκοῦ, ἀφ' οὗ κατὰ τινος καὶ ὁ θράχος τὴν προσηγορίαν ἔλαβε. Περὶ τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ οὐδὲν εἰπεῖν ἔχομεν, ὡς στερούμενοι λειψάνων. Ἐκ τῶν ὀλίγων δ' ἔτι σωζομένων ἐξάγεται μόνον, ὅτι ἦτον ἀρκετὰ εὐρύχωρος, καὶ ἡ ἐξ ἧς ὠκοδομήθη ὕλη πῶρος ὑπόλευκος.

Οὐ πολὺ μακρὰν τῶν ἐρειπίων τούτων ἀνυψοῦται σήμερον ναῦτος εἰς τιμὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸν ὁποῖον οἱ ναῦται θεωροῦσιν ὡς προστάτην των, καὶ ἐπικαλοῦνται μακρόθεν διὰ τῆς φράσεως— «*Ἄϊ Νικόλα, βόθηα.*» Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι παρὰ πηλυσίαν ἐπέκλυσιν ἀπηύθυνον καὶ οἱ προπάτορές μας εἰς τὸν Λευκάδιον Ἀπόλλωνα, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἀκόλουθον ἐπίγραμμα.

Λευκάδος αἰπὸν ἔχων τηλεσκόπον ὄχθον,
Φοῖβε, τῷ Ἰονίῳ λουόμενον πελάγει,
Δείξει πλωτῆρων μάστις χερσιφύρα δαίτα,

Ἄνδ' ὦν ἠλίκους, ἐπὶ δ' ἴστιά πέμψον ἄητην
Οὐρίον, Ἀκτιακοῦς σύνδρομον εἰς λιμένας.

[*Ἀνθ. σ' 231.*]

Τὸ μονόδιον τοῦ ἁγίου Νικολάου ὠκοδομήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὑπὸ τινος ποιμένος διὰ λόγους, οὓς ἀναφέρει ἀνεκδοτὸν τι χειρόγραφον (ὑπὸ χρονίαν ἀψέξ'), δωρηθέν μοι παρὰ τοῦ ἀξιολύτου δημάρχου Ἀπολλωνίων κ. Δημητρίου Κατηφόρη. Ἐξ αὐτοῦ κρίνομεν ὅλογον νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν ἐξῆς περιχοπὴν, ὡς διαφωτίζουσαν τὴν ἱστορίαν τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς.

Ἐκτίσθη τὸ ἱερὸν μοναστήριον ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ χιλίους ἑξακοσίους τριάντα ἔξη, ἐπειδήτις καὶ νὰ εὐρέθῃ μία εἰκόνα μικρὰ εἰς τὸν τόπον, ὁποῦ εἶται ἡ ἐκκλησία τῆς σήμερον, τὴν ὁποίαν εἰκόνα εὐρίσκεισθε ἕνας ποιμὴν προβάτων, ἤγον πιστικὸς, καὶ κτίτορας αὐτὸς μικρὴν ἐκκλησίαν, ἔθεσε τὴν ἱερὰν εἰκόνα ἐκεῖ, καὶ ἤρχοιτο ἀπὸ τὸ χωρίον (*Ἀθάρι*) ἱερεῖς καὶ ἐλειτουροῦσαν πέντε, δέκα φοραὶς τὸν χρόνον, καὶ μετὰ παραδρομὴν χρόνων τριάντα ἐξαπέσειλεν ὁ θεὸς ἕνα ἱερομόναχον ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα, καὶ ἐστάθη εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν χρόνους δεκαπέντε, καὶ ἐτελεύτησεν ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος αχπ' καὶ μετὰ ταῦτα ἐρχόμενος ὁ τῆς Παραμυθίας ἐπίσκοπος Κλήμης, ἀνταμῶς μὲ τὸν

ἱερομόναχον Γρηγόριον, καὶ τὸν πνευματικὸν Σαββάτιον, ἔκτισαν τὴν ἐκκλησίαν μεγαλητέραν, καθὼς εὐρίσκειται ἕως τῆς σήμερον, εἰς τῶν ὁποίων τὰς ἡμέρας ἀφιέρωσαν οἱ χριστιανοὶ χωράγια καὶ ἀμπέλια καὶ ἐλθαίς εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν διὰ τὰ ἦναι μοναστήριον, νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὸ μνημόσυτον αἰώνιον, καὶ μάλιστα ὁ Κύριος Σωτήρις ὁ Χωραφᾶς, καὶ ὁ Ἰωάννης Κατηφόρης, οἱ ὁποῖοι ἀφιέρωσαν τὸ χωράριον εἰς τὰ Μαλά. Ἐχοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ ἀνωθεν Κλήμης ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ αψέξ' καὶ ἐτάθη εἰς τὴν αὐτὴν σεβασμίαν Μοῆν τὸν Ἅγιον Νικολάου, ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας ὡς ταπεινόφρων ὁποῦ ἦτον· τοῦ ὁποῖου ὁ τάφος φαίνεται ἕως τῆς σήμερον, ἔχων καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπάνωθεν· καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ἐρημώθη τὸ μοναστήριον διὰ πολὺν καιρὸν. . . .»

Ἐν Λευκάδι. ΙΩ. Ν. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ.

Ἐκ τοῦ Φιλίστορος ἀναγινομένη σκοπίμως τὰ ἐξῆς:

**ΠΑΡΕΚΒΩΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΣΠΟΥΔΗΝ ΤΩΝ ΘΑΒΩΝ**

Περὶ τὴν νῦν ἐν Ἑλλήσιν ἐπικρατοῦσαν παιδευσίν τῶν κορασιῶν ὑπάρχει πολυτελεία τις ἄσωτος, κατὰ δυστυχίαν ὡς εἰκὸς ὑπὸ ἐνδείας συνοδουμένη. Ἡ πολυτελεία αὕτη δὲν συνίσταται τόσον ἀπὸ τῆς ἱγνογραφίας τὴν σπουδὴν· διότι ἡ ἱγνογραφία κατὰ πολλὰ ταῖς εἶνε χρησίμη, ἂν μόνον τὴν μάθωσιν ἀρκούντως. οὐδὲ τόσον ἀπὸ τῆς μουσικῆς (τοῦ πιάνου)—ἂν καὶ μὲ τὰ πιάνα καὶ μὲ τὰ βιολιά τόσον καιρὸν πολὺς κρότος καὶ θόρυβος γίνεται ὑπὸ τῶν νέων καὶ νεανίδων καὶ πολλὰ ἀναλώματα παρὰ τῶν γονέων εἰς ὄργανα καὶ διδασκάλους, χωρὶς νὰ δυνηθῇ ἀκόμη τόσον καιρὸν νὰ μορφωθῇ μία ἑλληνικὴ ὀρχήστρα καὶ ἐν ἀνεκτὸν ἐθνικὸν θέατρον—ἀλλὰ σύγκριται μᾶλλον ἀπὸ τῆς σπουδῆς ξένων γλωσσῶν, συνηθέστατα μὲν τῆς γαλλικῆς διαλέκτου, πολλαχοῦ δὲ καὶ τῆς ἀγγλικῆς καὶ γερμανικῆς—καὶ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ καὶ ἀπὸ ἄλλας.

Πρὸς τί ἡ σπατάλη αὕτη τοῦ χρόνου καὶ τῶν δυνάμεων, τῶν πολυτίμων τούτων κεφαλαίων παντὸς φρονίμου ἀνθρώπου, εἴτε ἄρσενος εἴτε θήλεος; Πόσαι μεταξὺ τῶν ἑκατόν, τῶν χιλίων Ἑλληνίδων εἶνε προωρισμέναι νὰ γείνωσι κυρίαί τῶν σαλωνίων, ὥστε νὰ ὑποδέχωνται πρεσβευτὰς (διπλωμάτας) καὶ παντοίους ἄλλους ξένους καὶ πρὸς ἕκαστον νὰ ὀμιλῶσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ του γλώσσῃ; Εὐάριθμοι, πολλὰ ὀλίγοι. Αὐταὶ λοιπὸν ἰδιαιτέρως δύνανται νὰ μισθῶνωσιν ὅσους ἂν θέλωσι διδασκάλους τῶν ξένων γλωσσῶν καὶ νὰ μανθάνωσι πολλὰς διὰ μιᾶς ἢ ὅταν ἐμποροῦν καὶ δύνανται καὶ πάσας ὁμοῦ. Ἀπὸ δὲ τὰ σχολεῖα τῶν κορασιῶν εἶνε καλὸν νὰ ἐκλείψῃ ἡ διδασκαλία τῶν ξένων γλωσσῶν, ἐπειδὴ τὰ σχολεῖα εἶνε ὄχι διὰ μίαν ἢ δύο ἢ καὶ πέντε, ἀλλὰ διὰ τὰς

πολλὰς: αἱ δὲ πολλὰ οὔτε εἰς τὴν Γαλλίαν νόμφαι θὰ ὑπάγωσιν οὔτε εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικὴν οὔτε εἰς τὴν Γερμανίαν, οὐδὲ μετὰ πρεσβευτῶν (διπλωματῶν) καὶ προξένων θὰ συναναστρέφονται. Ἄλλ' ὅμως παρὰ τῶν γεννητόρων συνηθέστατα ταύτην τὴν ἀπόκρισιν ἀκούει τις: Τί πειράζει; ὅτι μάθητις, πάντοτε κέρδος εἶνε. Ναί· κέρδος· ἀλλὰ πόσον εἶνε τὸ κέρδος τοῦτο καὶ πόσον καθαρὸν; (κίαρι;) Πέντ' ἐξ λεξείδια καὶ δύο τρία φρασεῖδια, καὶ τῆ ἀληθεία πολλὸς τύφος καὶ μεγάλη καὶ μεγαλωστί οἴησις. Ἐπειτα; ἔπειτα δὲν ταῖς ἀρέσκει ὁ τυχὼν ἀνὴρ· ἐπειδὴ ἐν ᾧ αὐτὴ καὶ μουσικὴν ἐξεύρει καὶ χορὸν καὶ γαλλικά, καὶ εἶνε διὰ νὰ κἀθηται εἰς τὸν καναπέν, ἀφ' οὗ κάμῃ τὴν τουαλέτταν τῆς, καὶ νὰ διαβάξῃ ῥομάντσας (μυθιστορίας, μυθωδίας), ἢ νὰ παίξῃ τὸ κλειδοκύμβαλόν τῆς, ἐκεῖνος ἀπ' αὐτὰ δὲν σαμπάζει, καὶ ἔπειτα τὴν θέλει διὰ οἰκοκυράν, νὰ κυττάξῃ τὸ σπίτι τῆς, τὴν βελόνην τῆς καὶ τὰ παιδιὰ τῆς. Λοιπὸν δὲν εἶνε τῆς τάξεώς τῆς, δὲν κάμνει δι' αὐτήν, οὐδὲ αὐτὴ διὰ ἐκεῖνον. Κατόπιν; κατόπιν ἡ μαρμασμός ἐν ἀνυμναίῳ καὶ ἀνάνδρῳ βίῳ, ἢ τὸ αἰσχιστον παρεκτροπὴ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, διαφθορά, ἀπώλεια. Τοῦτο εἶνε τὸ ἐπίζηλον κέρδος τῆς ἀτελεστάτης ἐκείνης μουσικῆς καὶ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ξένων λεξειδίων τε καὶ φρασειδίων!

Ἄλλ' ὅμως πόσον ἐπικερδέστερον θὰ ἦτον, ἂν ὁ εἰς ταῦτα καταστωθεύμενος χρόνος πολυτίμος ἐξοικονομῆτο εἰς ἀκριβεστέραν καὶ ἐπιμελεστέραν ἐκμάθησιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσῆς τε καὶ ἱστορίας, εἰς βαθυτέραν ἐντύπωσιν τῶν σωτηρίων διαταγμάτων καὶ θεσπισμάτων τῆς θείας ἡμῶν πίστεως καὶ θρησκείας, εἰς πορισμὸν γνώσεών τινων ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, μάλιστα τῆς φυσικῆς καλουμένης ἱστορίας, (ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ μαθήματα ταῦτα πρέπει νὰ διδάσκωνται ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον διὰ δεῖξιν τῶν ἀξιολογωτέρων φυτῶν καὶ ζώων τῆς πατρίδος μας, παρὰ διὰ ξηρᾶς θεωρίας καὶ ἀσκοποῦ ἀποστηθίσεως ἀοράτων καὶ ἀκατανοήτων ὀνομάτων. Ἄλλὰ ποῦ τοιοῦτοι διδασκαλοὶ! Ποῦ δὲ ὁ δημιουργικὸς νοῦς, ὁ διηνεκῶς μεριμνῶν περὶ μορφώσεως ἀγαθῶν διδασκάλων καὶ ἀναμορφώσεως τῆς κάκιστα ἐχούσης παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως! τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς κρηπίδος πάσης ἐθνικῆς εὐεξίας καὶ εὐμερίας), τερπνῶν ἅμα καὶ χρησίμων πρὸς τὴν πρώτην κατ' οἶκον ὑπὸ τῆς μητρὸς παιδευσίν τῶν τρυφερῶν τέκνων, εἰς μάθησιν ὀλίγης λογιστικῆς καὶ πολλῆς πολλαπλῆς οἰκονομίας καὶ χρηστότητος, διὰ νὰ εἶνε εὐσεβεῖς θυγατέρες, φιλόστοργοι μητέρες, φιλοπάτριδες καὶ χρησταὶ πολίτιδες.

Τοιαύτην παιδείαν παιδεύουσι τὰς θυγατέρας τῶν τὰς πολλὰς ἔθνη μεγάλα καὶ σοφά. Τὰ δὲ ἀλλόθροα ἐκεῖνα λεξειδία τε καὶ φρασεῖδια καὶ ἡ λοιπὴ γλιθὴ καὶ πολυτελεία εἶνε τῶν ὀλιγίστων

ἐκείνων, αἵτινες καὶ ἀνύπανδροι οὔσαι καὶ ὅταν ὑπανδρευθῶσιν ὑπὸ πλῆθος ἀβρῶν καὶ θεραπευνίδων περιστοιχοῦνται, καὶ ἐπὶ χειρῶν αἵρουσιν αὐτὰς μήποτε προσκόψωσι πρὸς λίθον τοὺς πόδας αὐτῶν.

ΠΡΩΤΟΥΠΟΙ ΔΙΑΘΗΚΑΙ

Φιλάργγυρός τις ἀποθνήσκων προσκαλεῖ τὸν συμβολαιογράφον του, ἀναπαύει ὅσον δύναται ἀναπαυτικώτερον τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων, καὶ «*Ἀρχισε, τὸν λέγει, τὸ προόμιον, καὶ ὅταν ἔλθῃς εἰς τὰ ἄρθρα, σὲ τὰ ὑπαγορεύω ἐγὼ αὐτός.*» «*Καταλείπω, μεταβιβάζω καὶ κληροδοτῶ . . .*» γράφει ὁ συμβολαιογράφος, — «*Ὅχι, ὄχι!*» ἀνακράζει ὁ ἀσθενὴς διακόψας αὐτόν· «*οὐδέποτε θὰ κατέλειπον ἢ θὰ μετεβίβαζον ἢ θὰ ἐκληροδοτοῦν ὀτιδήποτε οἰκιοθελῶς. Αὐτὸ δὲν θὰ τὸ κάμω ποτέ.*» — «*Πολὺ καλὰ, ἀπήντησεν ὁ συμβολαιογράφος, σκεφθεὶς ὀλίγον πῶς ἠδύνατο νὰ τροποποιηθῇ ἢ ἐπίσημος διατύπωσις, ἂν ἀντὶ τούτων ἐγράφομεν, Δανεῖζω μέχρι τῆς μελλούσης παρουσίας;*» — «*Ναί, αὐτὸ γίνεται· αὐτὸ δύνασαι νὰ τὸ γράψῃς,*» εἶπεν ὁ φιλάργγυρος.

Οὕτως, ἀθένητος τοῦ προσκόμματος, ἡ σύνταξις τῆς διαθήκης προέβη ἄνευ δυσκολίας.

Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Καρόλου Β' κάτοικός τις τοῦ Παταύτου ἄφρινεν ἐν τῇ διαθήκῃ του κληρονόμον τὸν στενώτατον τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους. Νὰ προσκαλέσῃ εἰς τὴν κηδεῖαν του ὅλους τοὺς μουσουργοὺς ὅσοι ἑκατοῖκουν εἰς τὴν περίχωρον, μέχρις ἀποστάσεως δέκα μιλίων. Νὰ εὐρὴ δέκα νεάνιδας, τὰς ὁποίας νὰ ἐνδύσῃ πράσινα, αὐταὶ δὲ νὰ μέλωσιν ἄσμάτια πρὸς διασκεδάσιν τῶν ἐν τῇ κηδεῖᾳ παρευρεθέντων. Καὶ τέλος, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ καταβιβασθῇ τὸ σῶμά του εἰς τὸν τάφον, νὰ ψαλῶσι τὰ ἀναστάσιμα.

Ὅτε ἀνεγνώσθη ἡ διαθήκη, οἱ ἀκραταὶ ὅλοι ἔμειναν ἐκθαμβοὶ, διότι καὶ ἡ θρησκεία ἀντέκειτο εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας, ἐκτὸς τῆς δημοσίας ἠθικῆς· ἀλλὰ τὸ δικαστήριον ἀπεφάνθη, ὅτι ὁ κληρονόμος δὲν ἠδύνατο νὰ κληρονομήσῃ ἂν δὲν ἐξετελοῦντο.

Γερμανός τις εὐπατρίδης παρήγγειλεν ἐν τῇ διαθήκῃ του νὰ τὸν θάψωσιν ὀρθιον ἐντὸς μιᾶς τῶν πετρίων φλιῶν τῆς μεγάλης θύρας τοῦ ἀγροτικοῦ πύργου του, φλιᾶς ἣν εἶχεν ἐσκαμμένην ἐπὶ τούτῳ, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ πατήσῃ ποτὲ ἐπὶ τῶν ὀστέων του οἱ πόδες βαναύσου τινός.

Τραπεζίτης Ἀγγλος παρήγγειλε νὰ δαπανηθῶσιν ἐκ τῆς περιουσίας του 3,000 λιρῶν, πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος ἐν τῷ κοιμητηρίῳ ἐνθα ἔμελλε νὰ ταφῇ. Ὅλοι ἠρώτησαν ποῖαν ἐπιγραφὴν θὰ ἔφερον ὁ ἀνδριάς: ὁ δὲ εἶπε εἰς ἑαυτὸν!

ΑΝΟΙΞΙ ΜΕ ΘΑΝΑΤΟ

Τί γλυκερά ἦτον ἀνοιξίς 'μέρα!
Μιά γιορτὴ ἔλ' ἢ γῆ κι' ὁ οὐρανός,
Εἰς τὰ πλάγια χαρά καὶ βοσκός,
Καὶ παντοῦ ἐλαλοῦσε φλογέρα.

'Εποχὴ ποῦ ὠμορφαίνουν κ' οἱ τάφοι
Καὶ ὁ θάνατος μεσ' στοὺς ἀνθρώπους.
Παίξει ὁ ἔρωτας τόσους θνητούς,
Κι' ὅπως θέλει τὴν πλάσι τοὺς βάφει.

Σὰν Θεὸς εἰσὲ κάμπους, σὲ χώραις
Τόσο εὐφρόσυνη ἀπλόνη σκλαδιά,
Ποῦ δὲν ἔχει ἡ 'Ελευθεριά
Γλυκειαῖς τόσῳ νὰ δώσῃ ταῖς ὥραις.

Εὐμορριά καὶ Νεότης ἀνθοῦσαν
Καὶ ἀνάσταναν κόρη ἀγνή,
Γιὰ στεφάνι τῆς ἡ 'Αρετῆ
Περιδιάβαζε κι' ἀνθολογοῦσε.

'Ἡ 'Ελπίδα μὲ ὄλο τὸ φῶς τῆς
Σὰν τῆ θεά τῆς δὲν ἦτον γλυκειά,
Καὶ τῆς ἀνοιξίς ἔλ' ἢ εὐμορριά,
'Ὀλιγόσταν', ἐσθυότου ἐμπρός τῆς.

'Ἡλικία ποῦ ζῆς μ' ἀγγελοῦδια,
'Ὀνειρό σου εἶν' ἕνα φίλι,
Γλυκὸ χάραγμα γύρω ἢ ζωῆ,
Κι' ὅπου στρέψῃς τὸ βλέμμα λουλούδια!

'Ἀλλὰ τί! ἂν ἦν ἥλιος θὰ δύση,
'Ἄνθι ἂν ἦναι θεὰ μαραθῆ
Καὶ ἡ νύκτι θεὰ θεριστῆ
Κ' ἕνα μνημα στενὸ θὰ τὴν κλείσῃ.

Τί σὰν ἦτον κ' ἐκείνη νεότης,
Μήπως εἶχε τὸ Χάρο ἀδελφό;
Τί τὰ θέλετε, ἦτον γραφτό.
Νὰ χαθῆ ἄλλη μιὰ ὥραϊότης

'Ἀφ' τὸν κόσμο μακρυά, σ' Ἐρμολκλῆσι
Τὴν ἐδιάβαζε πνευματικός,
Κ' ἕνας στέκει ἀπὸ λύπη τρελλός
Τοὺς κλαυθμούς τους τοὺς μάταιους νὰ χύσῃ.

Τ' ἦτον ἡ ὕψι τῆς!—μέρα, φεγγάρι,
Ποῦνα; λησμονημένο, χλωμό,
'Ἐνῶ ἔλαμπε ποῦ τόχῃ ὡς κρυφὸ
'Ἡ προτῆτερη νύχτα κμαῖρι.

Παγωμένο χαμόγελο χύνει·
Λὲς ἐμπρός τῆς πῶς εἶν' οἱ οὐρανοὶ
'Ἀνοιχτοί, καὶ θυμᾶται τῆ γῆ,
Καὶ γελάει ὅπου τὴν ἀφίνει.

'Ὅλα παύουν... σιγοῦν καὶ τὰ λόγια,
'Ὅπου τάζουν μιὰν ἄλλη ζωῆ.
Τὸ στερεὸ τῆς ἐδόθη φίλι,
Καὶ γεμίξ' ἢ 'Ἐκκλησιὰ μοιρολόγια.

'Ἐξω ὁ ἥλιος λαμπρὸς ζωῆ δίνει,
'Ἐξω αὐρα, ὄρσειαίς, εὐωδιαίς,
Καὶ γεμάτη χαραῖς, καὶ λαλιαῖς
Μεθυμένη ἢ μέρα ἐκείνη.

Καὶ εἰς τὸ θέρο ἐκείνου τοῦ κρίνου
'Ἐνα σύγνεφο στὸν οὐρανὸ
Δὲν ἐπέρα τὸ φῶς τὸ φαίδρο
Γιὰ νὰ κρύψῃ τοῦ ἡλίου ἐκείνου.

Κ' εἰς τοὺς θρήνους ἢ ὀλόχαρ' ἡμέρα
Μήπως παύει τὴν τόση χαρά.
Μιά στιγμή ὁ Θεσπὸς στὰ βουνά
Δὲν εἰσέγησε μὲ τῆ φλογέρα.

'Ἀλλὰ τί ἀφ' τὸν κόσμον ἐχάθη;
—'Ἐνα ἄνθι ὄραϊο πολὺ.
—Μὰ δὲν εἶν' οἱ ἄνθοι περισσοὶ
Εἰς τοῦ κήπου τοῦ κόσμου τὰ βάθη;

—Ναί, καὶ κρίνοι κι' ἄνθοι ἀπομένουν,
'Ἄς γελάῃ λοιπὸν ἡ χαρά,
'Ἄν χορταίνουσι οἱ τάφοι εὐμορριά,
Οἱ θνητοὶ τὸ τραγοῦδι ἄς χορταίνουσι.

! Πότε θάβῃ μιὰ μέρα ἢ καρδιά
Νὰ αἰσθανθῆ ὅπως εἶναι κι' αὐτῆ
Μιά θεὰ τοῦ Θεοῦ ἀδελφῆ,
Καὶ ἀγέρωχα ἰδῆ τὴν πικρία;

'Ἐπερνοῦσ' ἀπ' ἐκεῖ σὰ διαβάτης,
Σὰ διαβάτης ἐκεῖ σταματῶ
Τῆς ζωῆς τὸ διαβάτη νὰ ἰδῶ,
Γιὰ νὰ ἰδῶ τῆ ζωῆ τῆς ἀπάτης,

Γιὰ νὰ ἰδῶ πῶς τῆς νύκτις τὰ κάλλη
Πῶχουν σκλαθά των ἔλην τῆ γῆ,
Ποῦ τάβυλαν στεφάν' οἱ οὐρανοὶ
Εἰς τ' ὄραϊο τῆς πλάσις κεφάλι,

Μέσ' στὴν ἄβυσσο θ' ἀφανισθοῦνε
Κι' ἀφ' τὸν κόσμο θὰ λησμονηθοῦν
'Ὅταν μέρα κ' οἱ λίθοι σκορποῦν
Κι' ἀπὸ τ' ἄνθια κ' ἡ ἔρμιαίς θὰ εὐφρανθοῦνε.

Κύττα κάμπους ὁ κόσμος ποῦ ἀνθίζει
Ν' ἀνασταίνῃ, νὰ φύσι γεωργός.
Εὐμορνιαῖς ἐκεῖ ἀξιάειναι ἄνθος,
Κ' ἡ σκληρότη ἐμπρός τῆς λυγίζει.

Θεριστάδες ἐκεῖ ξεφαντόνουν
'Ὁ Καιρὸς καὶ ὁ Χάρος μαζῆ.
'Ἀναστήθη τοῦ κάμπου στολή;
Νὰ οἱ ἐχθροὶ τῆς, εὐθὺς τὴν μαζόουν

Μυρτιαῖς ῥίχνουν στὸν τάφο οἱ παιδοῦλαις,
Τί νὰ ρήξῃς σὲ σῶμα νεκρό;...
Μυρτιαῖς ἔρρηξα λίγαις κ' ἐγώ,
Λίγα δάκρυα, λίγαις μοσκοῦλαις

Κύττα! 'Ἐν' ἄνθι ἢ φύσι ἐκόλα,
Σὰν μητέρα παιδί σ' ἀγκαλιά,
Τὴν αὐτῆ τὸ ποτίζει ὄρσεια,
Καὶ τὸ βράδυ τοῦ παίρνει τὰ φύλλα.

'Ἄς τὰ πάρῃ... ἐκείνη ἐχαίρετα
Τὰ φαρτὰ, κ' εἶχ' ἐμπρός εὐτυχιά
Χωρὶς τέλος, καὶ μ' ἄσπρα φτερα
'Ἡ ψυχὴ τῆς στὸν Πλάστην ἐπέτα.

'Ἄν τὰ Οὐράνια δὲν ἀνοιχτήκαν
Περιστέρι ἀγνὸ νὰ δεχτοῦν,
Ποῖα πλάσματα ἐκεῖ κατοικοῦν,
Ποῦ ἀφ' τὰ χέρια τοῦ Πλάστην ἐβγῆκαν.

'Ἦτον τότε τῶν κρίνων ἡμέρα,
Κι' ἀκλουθώντας τὸ δρόμο μου ἐμπρός,
Τὰ βουνά, ὁ οὐρανὸς κι' ὁ βοσκός
'Ἀναγάλλιαζαν μὲ τῆ φλογέρα.

'Ἐν Κεφαλληνίᾳ. Η. ΒΕΡΓΩΤΗΣ.

Ο ΚΟΜΗΣ ΙΒΑΝΟΦΣΚΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Συνήχεια ἰδί σελ. 31.

— Νήπιε! σύ, ὁ γινόμενος ὄργανον ἀδίκου, σύ, ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξοντωθῆ λαός, εἰς δὲν ὁ κόσμος ὀφείλει τὰ πάντα, θὰ εὕρῃς τὸν τάφον σου ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπιχειρησεώς σου καὶ καθ' ἣν στιγμὴν νομίζεις ὅτι θὰ ὀρέψῃς τοὺς καρπούς τῶν μόχθων σου.

Εἶπεν Ἐκεῖνος, καὶ θὰ τελεσθῶσιν.

Ἐν τούτοις ὁ κόμης ἐξηκολούθει τὴν περιήγησίν του. Ἡμέραν τινὰ περὶ τὴν 4^{ην} μ. μ. δύο μῆνας περίπου πρὸ τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς παρούσης διηγήσεως ἐκτεθέντων γεγονότων, εἰσῆρχετο εἰς Καζανλίκιον, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἀκολούθων καὶ δύο κυνῶν. Ὁ κρότος τῶν ποδῶν τῶν ἵππων συνήγαγε πολλοὺς τῶν χωρικῶν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ πολλὰς σφριγώσας καὶ ῥοδοχρόους νεάνιδας καὶ γυναῖκας εἰς τὰ παράθυρα.

Ὁ κόμης περιέφερε τὸ βλέμμα ἀπὸ παραθύρου εἰς παράθυρον ἐν ἐνὶ τούτων τὰ βλέμματά του συνήνησαν μορφήν, γνωρίζων αὐτῷ, τοῦτο δὲ τὸν ἠνάγκασε νὰ στραφῆ ἀλλαχοῦ.

— Κάπου εἶδον αὐτὴν τὴν γυναῖκα, ἐψιθύρισε.

Καὶ συγχρόνως ἐπετάχυνε τὸ βῆμα τοῦ ἵππου.

Ὁ κόμης, παρελπίψαμεν νὰ εἰπώμεν τοῦτο ἀνωτέρω, περιηγεῖτο ἀγνωστος, ὥστε ἀπέφευγε πᾶσαν ἀρχαίαν γνωριμίαν. Ἀλλά, μόλις ἀπεμακρύνθη δεκάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τῆς οἰκίας, εἰς τῆς ὁποίας τὸ παράθυρον εἶδε τὴν γυναῖκα, καὶ ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν, πλήττων δὲ τὸ μέτωπον διὰ τῆς χειρός:

— Ἄ! ἀνόητος ἐγώ! εἶπεν. Εἶναι ἡ τοῦ Βουκουρεστίου!...

Τοὺς λόγους τούτους, φαίνεται, ἀπήγγειλεν ὑψηλοφώνως, διότι ὁ ἕτερος τῶν ἀκολουθῶν προσδραμών:

— Ἀγαπάτε τίποτε, κύριε; ἠρώτησε, νομίσας ὅτι ὁ κύριός του εἶχεν ἀνάγκην τινός.

— Ὅχι, ἀνόητε! ἀπεκρίθη οὗτος μετὰ τινος ὀργῆς, ἐπειδὴ ὁ ὑπηρετῆς ἐτόλμησε νὰ διακόψῃ τὰς σκέψεις του.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Ῥώσου κατεῖχετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑπὸ τινος ἰδέας· πῶς νὰ μείνῃ ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ, ἵνα καὶ τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεώς του ἐκτελῆ καὶ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐν Βουκουρεστίῳ πολιορκίαν ἀναλάβῃ.

Ἐζήτησεν οἰκίαν, ἐν ἣ ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ διαρκῶς, καὶ, εὐρὼν τοιαύτην, ἀφίπευσεν. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ δι' αὐτὸν ὀρισμένον δωμάτιον, διέταξε τοὺς ἀκολουθούς του νὰ τὸν ἀφήσωσι μόνον.

— Ἄ! τέλος πάντων! εἶπε μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτῶν, ἰδοὺ καὶ πάλιν αὐτὴ ἐνώπιόν μου... Καὶ πταίω ἐγώ, ἂν δοκιμάσω ἐκ νέου τὴν τύ-

χην μου... Ἴσως μάλιστα τὴν φορὰν ταύτην ἐπιτύχω, καί... πιεσῶ ὅτι θὰ τὸ κατορθώσω. Ἐν Βουκουρεστίῳ, εἶναι ἀληθές, ἀπέτυχον, ἀλλ' ἐκεῖ ἦτο διάφορον τὸ πρᾶγμα. Ἦτο κόρη, ἦτο ἀνευ συζύγου, ἤδη δὲ βεβαίως θὰ ἔχη τοιοῦτον· διότι τίς ἢ ἀνάγκη νὰ φήσῃ τὸ Βουκουρεστίον;... Τότε εἶχε δίκαιον νὰ προφυλάσσεται ὁ προφιλῆς μου ἄγγελος, ἀλλὰ τώρα εἶναι γυνή, μεταξὺ δὲ κόρης καὶ γυναικὸς μικρὰ μὲν ἡ διαφορά, ἀλλ' ὅμως καὶ μεγάλη ἐνταύτῳ. Ἀλλὰ πῶς διάβολο νὰ κατορθώσω νὰ μείνω ἐδῶ!...

Ὁ κόμης, ταῦτα εἰπὼν, ἔκαμε βήματά τινα ἐν τῷ δωματίῳ συλλογίζόμενος. Εἶτα:

— Ἄ! πόσον μωρὸς εἶμαι! ἀνέκραξε.

Καὶ ἔκρουσε τὸν κώδωνα.

Ὁ εἰς τῶν οἰκετῶν παραυτὰ ἐνεφανίσθη.

— Φέρε τὰ πρὸς γραφὴν ἀναγκαῖα, εἶπε πρὸς αὐτόν.

Ὁ ἀκόλουθος ἐξεληθὼν ἐπανῆλθεν ἀμέσως, κομίζων τὰ ζητηθέντα.

— Ἀφῆσέ με μόνον μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Ὁ οἰκέτης ἐξῆλθεν, ὁ δὲ κόμης ἔσυρε τὸ κάθισμά του πλησίον τῆς τραπέζης.

Μετ' οὗ πολὺ εἶχεν ἀποπερατώσῃ τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

«Κύριε Πρόξερε,

Βεβαίως ἢ ἐκ Πετροπόλεως ἀναχώρησίν μου, ὡς καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς μου, ἐγένοντο ὑμῖν γνωστὰ καὶ ὑπὸ τῆς Σεβαστῆς τοῦ Ἀυτοκράτορος Κυβερνήσεως.

Εἶχον διαταγὴν νὰ ἔλθω εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀφοῦ διαμείνω ἐνταῦθα χρόνον τινὰ καὶ σπουδάσω τὰ πνεύματα τῶν κατοίκων τῶν μερῶν τούτων. Ἀλλ' ἤδη ἐσκέφθην ἄλλο τι καλλίτερον, καὶ περὶ τούτου θὰ γράψω καὶ εἰς τὸ Σεβαστόν Ὑπουργεῖον τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος. Ἐσκέφθην δὴλα δὴ, ὅτι πολὺ προτιμότερον θὰ ἦτο, ἐάν ἔμενον διαρκῶς ἐνταῦθα· διότι εἶναι ἀδύνατον ἢ ἐν Ἀδριανούπολει παρουσίᾳ μου νὰ μὴ διεγείρῃ ὑπονοίας καὶ ἐπομένως καταστῆ ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ συμφέροντα ἡμῶν.

Καίτοι εἶμι πεπεισμένος, ὅτι γινώσκετε ὁποῖαν ὁδὸν πρέπει νὰ ἀκολουθήσητε ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, τῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξοντώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῆς κατὰ μικρὸν ἐπικρατήσεως τοῦ Σλαυϊσμοῦ, κρίνω ὅμως ὠφέλιμον νὰ εἴπω ὑμῖν ἤδη ὀλίγα τινὰ, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἀναπτύξω ἐν ταῖς μετέπειτα ἐπιστολάς μου, ἐάν παραμείνω ἐνταῦθα, ἢ προφορικῶς, ἐάν ἡ κυβερνήσις τοῦ Ὑψηλοῦ ἡμῶν Κυρίου ἐπιμείνῃ νὰ κατέλθω εἰς Ἀδριανούπολιν, τὴν πορείαν ἡμῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ.

Δολία πολιτικῆ, ἔστω τὸ σύνθημα ἡμῶν. Τὴν πολιτικὴν ταύτην χαράξασα ἀπὸ μεγάλου Πέτρου ἢ Ῥωσῖα καὶ αὐτὴν ἀκολούθησα, εἶδε τοὺς

σκοπούς αὐτῆς ἐπιτυγχάνοντας καὶ εὐδοκιοῦντας. Γινώσχετε ὅποιαν τυφλὴν ἀφοσίωσιν τρέφουσι πρὸς ἡμᾶς οἱ ὑπὸ τὴν δουλείαν λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἕλληνες. Κολακεύετε, περιποιεῖσθε αὐτοὺς ὅσον δύνασθε προφανῶς καὶ μετ' ἐπιδείξεως. Ζητοῦσι συνδρομὴν χάριν ἑλληνικοῦ τινος κοινωφελοῦς ἰδρύματος, σχολείου π. χ. συντρέχετε ἀφειδῶς, ἀλλὰ μὴ παραλείπητε νὰ παριστάνητε εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως τὴν βλάβην, ἣν τούτο δυνατὸν νὰ ἐπενέγκῃ ἐν τῷ μέλλοντι τῷ τουρκικῷ κράτει. Λαμβάνουσι ἀνάγκην τινὸς οἱ αὐτόθι Ἕλληνες, προσφέρετε μετὰ μερίστης εὐχαριστήσεως τὴν μεσολάβησίν σας, ἀλλὰ μὴ λησμονῆτε νὰ ὑποσκάπτητε αὐτοὺς κρύφα. Πλὴν προσοχή! μὴ φωραθῆτε ἐνεργῶν οὕτως, ἥδη μάλιστα, ὅτε κυφορεῖται ἐπίσημον συνοικέσιον. Εἰμὶ μᾶλλον ἢ βέλαιος, ὡς καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ Ἰψηλοῦ ἡμῶν Κυρίου, ὅτι ὁ γάμος οὗτος θὰ ἐπιδράσῃ λίαν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τῶν εὐπίστων καὶ μωρῶν ἐπιδόξων διαδόχων τῆς Ἀνατολῆς, προσέτι δὲ θὰ διεγειρῇ ἕνα τῶν αὐτῶν τὴν κοινὴν ἐν Εὐρώπῃ γνώμην, ὅπερ λίαν συμφέρει τῷ ἡμετέρῳ κράτει καὶ τῇ πολιτικῇ τῆς Αὐτοκρατορίας. Γινώσχετε πόσον κερδαίνομεν παριστῶντες τοὺς Ἕλληνας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν τυφλὰ ὄργανα τῶν σχεδίων τῆς ἡμετέρας κυβερνήσεως.

Τὰ αὐτὰ περίπου θέλω γράψῃ καὶ τοῖς λοιποῖς ὑμῶν συναδέλφοις.

Πέμπω ὑμῖν πρὸς τούτοις κιβώτιον πλήρες πολυτίμων ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν, ἵνα διανεμήητε αὐτὰ εἰς τὰς αὐτόθι ἐκκλησίας.

Δέξασθε, παρακαλῶ, τὴν διαθεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου, μετ' ἧς διατελῶ

Ἐν Καζανλίκῳ, 22 Ὀκτωβρίου 1863.

Ὁλος ὑμέτερος

»Κόμης ΙΒΑΝΟΦΣΚΗΣ»

Σφραγίσας δὲ καὶ ἐπιγράψας τὴν ἐπιστολήν, «Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Γενικὸν Προξενεῖον τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσιῶν, εἰς Ἀδριανούπολιν» ἐκάλεσε τὸν ὑπὸ πηρέτην.

— Ἀναχώρησον ὅσον τάχιστα, εἶπε πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντα, καὶ φέρε τὴν ἐπιστολήν ταύτην καὶ τὸ κιβώτιον ὅπου δεῖ. Αἱ! ἂν δύναται τις, προσέθηκε τρίθων τὰς χεῖρας, ἅμα τοῦ ὑπηρετοῦ ἐξελθόντος, ἄς εἴπῃ ὅτι δὲν εἶμαι εὐφυής... Ἴδου καὶ τὰς διασαγᾶς τῆς Κυβερνήσεώς μου θὰ ἐκτελῶ καὶ τὴν ὠραίαν μου θὰ βλέπω...

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, τὸ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μῖσος τοῦ κόμητος ἦτο μέγιστον, αὐτὸς δὲ πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος ὀπαδὸς τοῦ ἐν Ῥωσίᾳ κόμματος τῆς ἐνεργείας, ὅπερ ἤρμα ἐν πρώτοις ἐνεργοῦν, ἐσχάτως δὲ πανίσχυρον κατασάν, παρέσυρε τὴν Ῥωσίαν εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἀποκαλύψαντα ὀλόκληρα τὰ πολιτικὰ σχέ-

δια τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ του, ἐξ ἧς ἠλείπει παντελῶς ἡ λεπτότης καὶ ἡ χαρακτηρίζουσα τὰ Ῥωσικὰ διπλωματικὰ ἔγγραφα ἀβοηροσύνη, ἐκφράζεται λίαν καθαρῶς καὶ εὐκρινῶς περὶ τῶν σκοπῶν τῆς Ῥωσικῆς διπλωματίας. Ἡ ἀπόλειξις τῆς μεγαλομάρτυρος νύμφης τῆς Μεσογείου τῷ 1868, ἡ ἀποδιδόμενη πρὸ παντός ἄλλου εἰς ἀσύγνωστον πολιτικὸν ἀμάρτημα, ἀποδεικνύω πόσον εἶχε δίκαιον ὁ κόμης γράφων οὕτως.

Ε'

Ἀμέσως τὴν ἐπιούσαν ἠρώτησε, τίς ἦτο ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἐκείνης, ἐν ἣ παρετήρησε τὴν γνωρίμην αὐτῷ γυναῖκα. Ἐμαθεν ὅτι ἐκαλεῖτο Πέτκωφ, ὃν πάραυτα ἐνεθυμήθη, ἐπειδὴ πολλάκις εἶχεν ἴδῃ αὐτὸν ἐν Βουκουρεστίῳ, ἔνθα διέμενε χάριν τῶν ἐμπορικῶν αὐτοῦ ὑποθέσεων. Ἐμαθε προσέτι ὅτι εἶχε νυμφευθῆ νεάνιδα, ἧς ὁ πατήρ, διωχθέντος τοῦ Κούζα ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου τῆς Ῥωμανίας, ἀπώλεσε τὴν πρόφην ὑπόληψιν αὐτοῦ, διότι ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ἐκεῖνου δι' ἰδιαιτέρας εὐνοίας.

Ζητήσας καὶ λαβὼν τὴν ἀδειαν, ἐνεφανίσθη τὴν ἐπιούσαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κυρίου Πέτκωφ, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς ὡς ἀρχαῖος φίλος τῆς οἰκογενείας.

Μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις:

— Τώρα θὰ σᾶς παρακαλέσω, εἶπε, νὰ μὴ γνωστῇ εἰς οὐδένα τὸ ἀληθὲς ὄνομά μου, ἢ μᾶλλον ὁ τίτλος μου, διότι περιηγοῦμαι ἄγνωστος.

— Μπᾶ! ἀληθῶς; ἠρώτησεν ὁ κύριος Πέτκωφ.

— Ναί, φίλε μου.

— Καὶ δυνάμεθα νὰ μάθωμεν τὸ αἴτιον;

— Ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, φίλτατε κύριε, ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, ἀπεκρίνατο ὁ κόμης μειδιῶν. Εἰς πάντα τυχὸν ἐρωτῶντα περὶ ἐμοῦ, εἶναι Ῥώσος ἔμπορος, λέγετε, μετὰ τοῦ ὁποίου εὐρίσκομαι εἰς διαπραγματεύσεις...

— Μάλιστα, μάλιστα, εὐχαρίστως. Ἴδου καὶ ἡμεῖς, χωρὶς νὰ θέλωμεν, θὰ συνδράμωμεν τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, ὑπέλαβεν ὁ κύριος Πέτκωφ, μειδιῶν ὡσαύτως.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἡ κυρία Πέτκωφ ἐκάθητο σύννου καὶ σιωπηλή.

Συμβαίνει πολλάκις νὰ αἰσχυνώμεθα ἐπὶ σφάλμασιν, ἅπερ δὲν ἐπράξαμεν.

Ἄμα ἰδοῦσα αὐτὸν ἢ ἀτυχῆς γυνή, καὶ ἀνεμνήσθη σκηνῶν τινῶν, γενομένων μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ κόμητος, ἀνεμνήσθη τῶν λόγων, οὓς οὗτος πρὸ τινος ἀπέτεινε πρὸς αὐτήν, καὶ τῶν προσπαθειῶν, τὰς ὁποίας κατέβαλε τότε, ὅπως ἐπιτύχῃ αὐτὴν μόνην, καί, ἂν θέλητε, ἤσχύνθη, διότι συνήτησεν ἐν τῷ βίῳ τῆς τὸν ἀνθρώπον τοῦτον. Ἦδη δὲ, ἐπανιδούσα αὐτόν, κατενόησεν ὅτι ὁ κακὸς αὐτῆς δαίμων ἐπανήλθεν.

(Ἴπεται συνέχεια)

ΛΑΜΠΡΟΣ ΕΝΓΑΛΗΣ